

Αιτιολογική Έκθεση

Σχετικά με τις γυναίκες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων

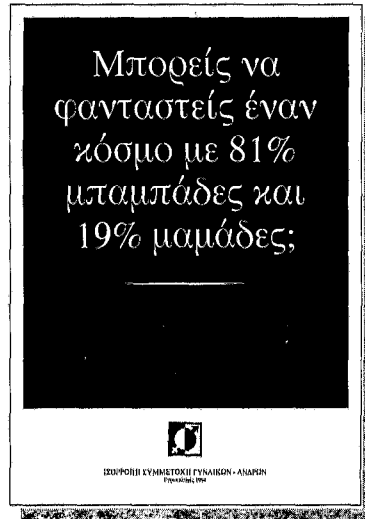
Λήψη αποφάσεων στο δημόσιο τομέα

1. Σε διάφορα επίπεδα λαμβάνονται αποφάσεις που αφορούν μεγάλο αριθμό πολιτών: πρόκειται για τις αποφάσεις του δημόσιου τομέα. Διαχωρίζονται τα διάφορα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, κοινοτικό), όπως και οι διάφοροι τομείς. Διαχωρίζονται π.χ. μεταξύ τους ο τομέας της πολιτικής, ο τομέας της δημόσιας διοίκησης, ο ιδιωτικός τομέας, η δικαστική εξουσία, ο χρηματοπιστωτικός τομέας και τα μέσα ενημέρωσης.

2. Σε όλα αυτά τα επίπεδα και σε όλους αυτούς τους τομείς διάφοροι παράγοντες συμμετέχουν κατά διαφορετικούς τρόπους στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν το κοινό. Την πρώτη κατηγορία αποτελούν οι πολίτες. Μπορούν να ασκούν επιρροή στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν ψηφίζοντας στις εκλογές, αξιοποιώντας τις δυνατότητες έκφρασης των απόψεών τους, δημιουργώντας επαφές με αρμοδίους για τη λήψη των αποφάσεων καθώς και συμμετέχοντας σε διάφορες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας.

3. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι τα πολιτικά κόμματα. Ο σκοπός των κομμάτων είναι να αναλαμβάνουν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης των πολιτών, ούτως ώστε αυτοί να προσχωρήσουν σε ένα κόμμα και να αναπτύξουν δραστηριότητες σε κομματικό πλαίσιο. Κόμματα υποστηρίζουν τις επιθυμίες και τα αιτήματα πολιτών, με βάση μια συγκεκριμένη ιδεολογία. Πολιτικά κόμματα συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν τους πολίτες, μέσω των υποψηφίων τους που κατέχουν έδρες στο Κοινοβούλιο, στα εθνικά κοινοβούλια και στους περιφερειακούς και τοπικούς οργανισμούς εκπροσώπησης.

4. Εν συνεχεία, υπάρχουν οι πολιτικοί, οι οποίοι λαμβάνουν στην πραγματικότητα τις αποφάσεις. Τα πολιτικά



κόμματα καθορίζουν τα κριτήρια τα οποία οι υποψήφιοι πρέπει να πληρούν, καθώς και τη διαδικασία επιλογής για την κατάρτιση των εκλογικών καταλόγων. Τα πολιτικά κόμματα καθορίζουν ποιες γυναίκες και ποιοι άνδρες θα κατέχουν στους καταλόγους αυτούς εκλέξιμες θέσεις.

5. Κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, οι πολιτικοί χρησιμοποιούν πληροφορίες από άλλους τομείς λήψης των αποφάσεων: τον ιδιωτικό τομέα, τη δικαστική εξουσία, το χρηματοπιστωτικό τομέα και πολυάριθμες κοινωνικές οργανώσεις και συμβουλευτικούς οργανισμούς. Οι δυνατότητες πρόσβασης σ' αυτές τις θέσεις όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις διαφέρουν ανάλογα με τον τομέα. Περισσότερο απ' ό,τι για πολιτικές θέσεις, εδώ διαδραματίζουν ρόλο ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά στην κατάρτιση και στην επαγγελματική πείρα.

6. Στα κράτη μέλη δεν υπάρχουν επισήμως νομικά προσκόμματα που να παρεμποδίζουν τις γυναίκες να συμμετέχουν στον ίδιο βαθμό όπως και οι άνδρες στην προαναφερθείσα λήψη των αποφάσεων του δημόσιου τομέα.

της Jessica Larive,
μέλους της Επιτροπής
για τα Δικαιώματα
της Γυναίκας του
Ευρωκοινοβουλίου

Οι γυναίκες αναγκάστηκαν να αγωνίζονται για πολύ καιρό, και μάλιστα πολύ έντονα, γι' αυτό το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι. Οι αντιρρήσεις για την εκχώρηση πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες βασίζονται στην αντίληψη ότι η θέση των γυναικών δεν είναι στην πολιτική («αυτή τη βρωμοδοουλειά»): «δεν είναι η αποστολή των γυναικών να συμμετέχουν στη δημόσια διοίκηση. Θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στον εσωτερικό της βίο, στη γοητεία της και στην τιμή της». Το έτος 1994 δεν υπάρχει πλέον κανείς σχεδόν που να πιστεύει ότι η θέση των γυναικών δεν είναι στην πολιτική. Η σημερινή συζήτηση αφορά κυρίως το ερώτημα πώς η συμμετοχή των γυναικών στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων μπορεί ντε φάκτο να προωθηθεί.

7. Δεν υπάρχουν πλέον τυπικά εμπόδια για τις γυναίκες να γίνουν δικαστές ή διευθυντές στον ιδιωτικό τομέα. Μεταξύ άλλων, και χάρη στη διεθνή νομοθεσία, οι περισσότερες θέσεις στο επίπεδο των οποίων λαμβάνονται οι αποφάσεις είναι —επισήμως— προσιτές τόσο για άνδρες, όσο και για γυναίκες.

8. Εν τούτοις, στην πραγματικότητα οι γυναίκες εξακολουθούν να εκπροσωπούνται σε περιορισμένο βαθμό στους οργανισμούς λήψης των αποφάσεων. Οι γυναίκες συμμετέχουν πολύ λίγο στη λήψη των αποφάσεων (που αφορούν τους πολίτες). Στα κράτη μέλη οι γυναίκες κατέχουν, κατά μέσον όρο, το 11% των θέσεων στα εθνικά υπουργεία και κοινοβούλια. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο μέσος όρος ανέρχεται σε 19,3%. Στα περιφερεια-

κά κοινοβούλια το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 15%. Σε τοπικό επίπεδο, κατά μέσο όρο, 5% των δημάρχων είναι γυναίκες, καθώς επίσης 8% των βοηθών δημάρχων (deputy mayors) και 19% των μελών δημοτικών συμβουλίων. Οι γυναίκες κατέχουν λιγότερο από το ένα τέταρτο των θέσεων που λαμβάνονται αποφάσεις στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και λιγότερο από 10% των θέσεων στις οργανώσεις εργοδοτών. Το ποσοστό εκπροσώπησης των γυναικών σε επίσημους συμβουλευτικούς οργανισμούς κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα ανέρχεται σε 7%. Το κατά μέσον όρο ποσοστό των γυναικών που απασχολούνται στις υψηλότερες θέσεις της γραφειοκρατίας ανέρχεται σε 9%. Η εικόνα είναι ανάλογη στις υψηλότερες θέσεις των άλλων τομέων, που συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων του δημόσιου τομέα.

Περισσότερες γυναίκες σε θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις

9. Η σημερινή κατάσταση στην οποία οι γυναίκες συμμετέχουν σε πολύ λιγότερο βαθμό απ' ό,τι οι άνδρες στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν τους πολίτες είναι, οπωσδήποτε, ανεπιθύμητη. Πρώτα απ' όλα, θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι μία από τις βασικές αρχές των δημοκρατικών συστημάτων είναι ότι οι πολίτες πρέπει να μπορούν να ασκούν επιρροή στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν, με βάση την ισότητα, και ότι οι οργανισμοί λήψης των αποφάσεων πρέπει κατ' αρχήν να είναι προσίτοι για όλους τους πολίτες. Η ισότητα ευκαιριών, που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζει τη δημοκρατία, δε φαίνεται να υπάρχει, τη στιγμή που οι γυναίκες —που αντιπροσωπεύουν το 50% της ανθρωπότητας— εκπροσωπούνται συστηματικά και ευρύτατα σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι οι άνδρες.

10. Το δεύτερο επιχείρημα αφορά στη νομιμότητα της λήψης των αποφάσεων του δημόσιου τομέα. Η ανεπαρκής εκπροσώπηση των γυναικών ενδέχεται να αποτελέσει κίνδυνο για τη νομιμότητα των αποφάσεων, επειδή αυξάνει την απόσταση μεταξύ εκείνων που λαμβάνουν τις αποφάσεις και των πολιτών — κυρίως δε των γυναικών.

11. Η συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων του δημόσιου τομέα και η άσκηση πολιτικών καθηκόντων από

(διορισμένο) υπάλληλο σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει επιρροή στη λήψη των αποφάσεων αυτών και ότι, κατά συνέπεια, μπορεί να υποστηρίξει τα συμφέροντά του κατά την κατανομή των πενιχρών πόρων.

12. Το τέταρτο επιχείρημα είναι ότι η συμμετοχή περισσότερων γυναικών στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν στους πολίτες θα είχε θετικά αποτελέσματα στις αποφάσεις αυτές τόσο ως προς το περιεχόμενό τους, όσο και ως προς τη μορφή τους. Υπάρχουν ενδεικτικά στοιχεία ότι γυναίκες που συμμετέχουν στη διαμόρφωση των αποφάσεων, με την προϋπόθεση ότι ο αριθμός τους είναι αρκετά μεγάλος, τονίζουν άλλες πτυχές κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους και ότι διαφέρουν από τους άνδρες συναδέλφους τους ως προς την προσοχή που αφιερώνουν σε ορισμένα θέματα.

13. Το τελευταίο επιχείρημα αφορά στην αποτελεσματική αξιοποίηση των γνώσεων και εμπειριών που ενδεχομένως διαθέθενται. Καμία χώρα δεν είναι σε θέση να επιτρέπει στο 50% του πληθυσμού της να μη συμμετέχει, ή να συμμετέχει σε περιορισμένο μόνο βαθμό, όταν πρόκειται για το συμφέρον ολόκληρης της κοινωνίας. Όσο οι άνδρες και οι γυναίκες ως ομάδες συμμετέχουν στην κοινωνία κατά διαφορετικό τρόπο και αναλαμβάνουν διαφορετικά καθήκοντα, δηλαδή όσο η θέση τους στην κοινωνία είναι διαφορετική, τόσο θα είναι απαραίτητο η συμμετοχή των δύο ομάδων στη διαδικασία διαμόρφωσης των αποφάσεων να βασίζεται στην ισότητα.

Γιατί τόσο λίγες;

14. Πώς μπορεί να εξηγηθεί η πολύ περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη των αποφάσεων του δημόσιου τομέα; Τα εμπόδια που υφίστανται για τις γυναίκες ως προς την απόκτηση ή τη διατήρηση πολιτικών καθηκόντων μπορούν να καταχωρηθούν σε δύο κατηγορίες: τα ατομικά και τα θεσμικά εμπόδια. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει κυρίως τα ατομικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των μελλοντικών πολιτικών, ενώ η δεύτερη αφορά σε πτυχές τόσο του κοινωνικού, όσο και του πολιτικού συστήματος.

15. Εν συνεχεία, τα ατομικά χαρακτηριστικά μπορούν να διαχωρισθούν σε διαρθρωτικά, περιστασιακά και ψυ-

χολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην υπάρχουσα κατανομή της εργασίας, που είναι ανάλογη με το φύλο. Ως διαρθρωτικοί παράγοντες νοούνται κυρίως το επίπεδο εκπαίδευσης και το επαγγελματικό καθεστώς. Η κατάρτιση, τα επαγγελματικά προσόντα, η εμπειρία σε παρόμοιες (δημόσιες) θέσεις θεωρούνται ως σημαντικά πολιτικά βοηθήματα. Ο βαθμός στον οποίο τα μεμονωμένα άτομα διαθέτουν αυτά τα βοηθήματα καθορίζει, σε μεγάλο βαθμό, την πιθανότητά τους να επιλεγούν για την άσκηση πολιτικών καθηκόντων.

16. Από μελέτες σχετικές με τις σπουδές πολιτικών προκύπτει ότι το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης είναι πολύ υψηλότερο από αυτό ολόκληρου του πληθυσμού. Μια ακαδημαϊκή εκπαίδευση φαίνεται ότι είναι σχεδόν απαραίτητη προϋπόθεση για την υποβολή υποψηφιότητας σε μια θέση εκπροσώπησης. Στις περισσότερες χώρες εξακολουθεί να υπάρχει εκπαιδευτική καθυστέρηση των γυναικών, σε σχέση με τους άνδρες. Κατά συνέπεια, οι πιθανότητες των γυναικών να περιλαμβάνονται στην ομάδα των εκλέξιμων είναι πολύ μικρότερες απ' ό,τι για τους άνδρες.

17. Η απαίτηση για επαγγελματική πείρα αποτελεί μειονέκτημα για τις γυναίκες, και αυτό κατά δύο τρόπους. Πρώτα απ' όλα, λιγότερες γυναίκες απ' ό,τι άνδρες ασκούν επάγγελμα εκτός οικείας. Το δεύτερο μειονέκτημα αφορά στο είδος επαγγέλματος που οι γυναίκες συνήθως ασκούν. Η εργασία των εργαζομένων εκτός οικείας γυναικών συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα τα οποία προσφέρουν ελάχιστες δυνατότητες ανεξάρτητης κατανομής του χρόνου εργασίας. Γυναίκες απασχολούνται κυρίως σε επαγγέλματα φροντίδας, στην εκπαίδευση, στην παροχή υπηρεσιών και σε διοικητικές θέσεις. Τα επαγγέλματα αυτά προσφέρουν λιγότερα περιθώρια για ελαστική κατανομή του χρόνου εργασίας. Ένα από τα χαρακτηριστικά των πολιτικών καθηκόντων είναι ακριβώς ότι απαιτείται ένας ορισμένος βαθμός ελαστικότητας όσον αφορά την κατανομή του χρόνου εργασίας. Ένα από τα χαρακτηριστικά των πολιτικών καθηκόντων είναι ακριβώς ότι απαιτείται ένας ορισμένος βαθμός ελαστικότητας όσον αφορά στην κατανομή του χρόνου εργασίας. Μια τελευταία πτυχή αφορά στο γεγονός ότι

υποψήφιοι πολιτικοί με επαγγελματική πείρα διαθέτουν κοινωνικές επαφές οι οποίες αποβαίνουν προς όφελος της υποψηφιότητάς τους.

18. Με τη δεύτερη κατηγορία εμποδίων, δηλαδή τα περιστασιακά, νοούνται συνήθως οι συνθήκες που οφείλονται στις οικογενειακές ευθύνες των περισσότερων γυναικών. Κυρίως, τα παιδιά μικρής ηλικίας αποτελούν εμπόδια για την άσκηση πολιτικών καθηκόντων. Ο συνδυασμός της ευθύνης για παιδιά μικρής ηλικίας με πολιτικά καθήκοντα είναι χρονοβόρος. Κρίσιμο σημείο αποτελεί, μεταξύ άλλων, η κατανομή των εργασιών. Πρέπει να διοργανώνεται η υποδοχή των παιδιών, ενώ οι ώρες εργασίας των πολιτικών δεν είναι πάντοτε προβλέψιμες.

19. Η τρίτη κατηγορία ατομικών χαρακτηριστικών αφορά τον ψυχολογικό αντίκτυπο της ανάλογης με το φύλο κοινωνικής προσαρμογής, κυρίως δε στον πολιτικό τομέα. Πολιτική κοινωνική προσαρμογή σημαίνει διαδικασία κατά την οποία αποκτώνται αξίες, αισθήματα, γνώσεις, χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και προσόντα που έχουν πολιτική αξία. Η διάκριση μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, οι σχετικές με αυτήν αντιλήψεις όσον αφορά στην κοινωνική θέση των γυναικών και των ανδρών καθώς και ο προσδιορισμός της πολιτικής ως μέρους του δημοσίου τομέα έχουν ως αποτέλεσμα ότι η διαβίβαση πολιτικών αξιών και στάσεων γίνεται σε λιγότερο βαθμό προς τα κορίτσια και τις γυναίκες απ' ό,τι προς τα αγόρια και τους άνδρες. Το αποτέλεσμα ενδέχεται να είναι ότι οι ίδιες οι γυναίκες πιστεύουν ότι είναι ανίκανες για την πολιτική και ότι γυναίκες που φιλοδοξούν να ασκήσουν πολιτικά καθήκοντα δεν ενθαρρύνονται, παρά μόνο ελάχιστα, στην επιλογή τους αυτή.

20. Εκτός από ατομικούς παράγοντες, πολυάριθμοι θεσμικοί παράγοντες καθορίζουν επίσης το κατά πόσο ένα πολιτικό σύστημα είναι προσιτό. Παραδείγματα των παραγόντων που επιδρούν αρνητικά στη διαδικασία πρόσληψης γυναικών για πολιτικά καθήκοντα είναι η οριζόντια και κάθετη διάκριση που υφίσταται στις περισσότερες χώρες μεταξύ ανδρών και γυναικών στον τομέα της εργασίας και της παιδείας, η ανεπάρκεια των δυνατοτήτων υποδοχής των παιδιών και η περιορισμένη διάρκεια της άδειας μητρότητας.

21. Για τις γυναίκες, η πρόσβαση στα όργανα εκπροσώπησης εξαρτάται εξίσου από το ίδιο το πολιτικό σύστημα. Παραδείγματος χάρη, το εκλογικό σύστημα έχει επίδραση στο ποσοστό των γυναικών στους οργανισμούς εκπροσώπησης. Σ' ένα σύστημα εκλογικών περιφερειών όπου ισχύει ο κανόνας της πλειοψηφίας, οι πιθανότητες των γυναικών να εκλεγούν είναι σημαντικά μικρότερες απ' ό,τι σε ένα αναλογικό σύστημα εκλογικών καταλόγων. Στα συστήματα στα οποία ισχύει ο κανόνας της πλειοψηφίας, οι αντιλήψεις όσον αφορά στο υποτιθέμενο μεγαλύτερο εκλογικό θύλητρο των ανδρών υποψηφίων αποβαίνουν εις βάρος των γυναικών υποψηφίων, επειδή στα συστήματα αυτά η εκλογική επιτυχία του κόμματος εξαρτάται επίσης από το μοναδικό υποψήφιο που θα πρέπει να επιλεγεί. Στα συστήματα αναλογικής εκπροσώπησης, άλλα κριτήρια διαδραματίζουν ρόλο κατά την κατάρτιση των εκλογικών καταλόγων, όπως είναι το κριτήριο «να γοητεύει ο/η υποψήφιος/α μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποικιλία εκλογέων», κριτήριο το οποίο ενδέχεται να έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα στην υποβολή υποψηφιότητας εκ μέρους γυναικών. Ένας άλλος λόγος είναι η αντίληψη ότι γυναίκες θα ήταν λιγότερο ικανές ή εκπαιδευμένες για το «επιθετικό» έργο μιας εκλογικής εκστρατείας. Ακριβώς σε συστήματα εκλογικών περιφερειών όπου ισχύει ο κανόνας της πλειοψηφίας αυτό αποτελεί απαραίτητο χαρακτηριστικό.

22. Στο πλαίσιο ενός εκλογικού συστήματος οι διαδικασίες επιλογής καθορίζουν τις πιθανότητες των γυναικών να ασκούν πολιτικά καθήκοντα.

Για το μερίδιο που αντιπροσωπεύουν οι γυναίκες σε οργανισμούς εκπροσώπησης έχει μεγάλη σημασία ποιο κομματικό όργανο έχει την τελική ευθύνη για την επιλογή των υποψηφίων. Ο βαθμός κεντροποίησης — η εξουσία της κομματικής αρχηγίας να καθορίζει τη σειρά των υποψηφίων στον εκλογικό κατάλογο — έχει π.χ. επίδραση στο μερίδιο που αντιπροσωπεύουν οι γυναίκες στις εκλογικές θέσεις των εκλογικών καταλόγων. Η κομματική αρχηγία φροντίζει για την ισορροπία στη σύσταση της προς εκλογήν κοινοβουλευτικής ομάδας, τόσο όσον αφορά στις γνώσεις και την πείρα των υποψηφίων αντιπροσώπων, όσο και όσον αφορά στους κοινωνικούς τους οπαδούς (π.χ. μέλη συνδι-

καλιστικών οργανώσεων), την ηλικία καθώς επίσης και το φύλο. Περιφερειακά ή τοπικά τμήματα έχουν λιγότερο τη δυνατότητα να σχηματίσουν μια εικόνα της συνολικής προσφοράς, και, κατά συνέπεια, οδηγούνται σε λιγότερο βαθμό από την ιδέα της ισορροπίας. Περιφερειακές διοικήσεις υποστηρίζουν πρωταρχικά τους ίδιους υποψηφίους και όχι ειδικά τις γυναίκες κατά τις διαπραγματεύσεις με άλλες περιφέρειες.

23. Στο πλαίσιο ενός εκλογικού συστήματος είναι σημαντικά τα κριτήρια που εφαρμόζονται κατά την επιλογή των υποψηφίων. Φαίνεται ότι τα κριτήρια που εφαρμόζονται κατά την πρόκληση και επιλογή υποψηφίων για θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις είναι συχνά εκείνα που χαρακτηρίζουν τους άνδρες. Δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών ως προς τις ασχολίες τους. Κυρίως για την εκπροσώπηση σε τοπικό επίπεδο, οι διοικητικές εμπειρίες που έχουν αποκομισθεί σε κοινωνικές οργανώσεις ή οργανώσεις γυναικών θα έπρεπε να έχουν εξίσου μεγάλη σημασία κατά την επιλογή, όσο και οι εμπειρίες που έχουν αποκομισθεί κατά την άσκηση άλλων πολιτικών ή διοικητικών καθηκόντων ή σε επιχείρηση.

24. Ο τρίτος σημαντικός για την επιλογή των υποψηφίων παράγοντας είναι το κατά πόσο τα κόμματα έχουν λάβει ειδικά μέτρα για να αυξηθεί το μερίδιο των γυναικών. Η εμπειρία με τον καθορισμό ποσοστώσεων σε κόμματα στις σκανδιναβικές χώρες είναι θετική. Το 1988 10 διαφορετικά κόμματα είχαν καθιερώσει ποσοστώσεις. Η εκπροσώπηση γυναικών στην πολιτική είναι σημαντικά υψηλότερη στις χώρες αυτές απ' ό,τι αλλού. Γενικά, μπορεί να διαπιστωθεί ότι η εφαρμογή ποσοστώσεων αυξάνει, κατά κανόνα, το ποσοστό των γυναικών, έστω και μόνο επειδή η προσοχή των αρμοδίων για την επιλογή οργάνων εφιστάται στις γυναίκες υποψήφιας. Η εισηγήτριά σας θα προτιμούσε την καθιέρωση αριθμητικών στόχων.

25. Εν κατακλείδι, οι κυριότερες δυσκολίες είναι οι εξής:

— εμπόδια που προκύπτουν από τη σημερινή διοργάνωση της κοινωνίας, δηλαδή περιορισμοί εις βάρος των γυναικών με οικογενειακές ευθύνες ως προς την εργασία εκτός οικείας, — διαφορές ως προς την πολιτική, κοινωνική προσαρμογή,

— διαφορές ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης και την επαγγελματική πείρα,

— εμπόδια που οφείλονται στις οικογενειακές ευθύνες των γυναικών,

— εμπόδια στα εκλογικά συστήματα,

— βασιζόμενες στο φύλο προκαταλήψεις στα κριτήρια επιλογής,

— εμπόδια στις διαδικασίες επιλογής.

26. Πολλά από τα προαναφερθέντα εμπόδια υφίστανται και όσον αφορά στην πρόσβαση σε θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις σε άλλους τομείς, εκτός από τον πολιτικό και το δημόσιο, έστω και αν για ορισμένες θέσεις κορυφής ισχύουν πολύ ειδικές απαιτήσεις ως προς την κατάρτιση.

27. Ο αριθμός των εμποδίων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης έχουν περίπου εξαλειφθεί. Για τις περισσότερες χώρες ισχύει επίσης ότι όλο και περισσότερες γυναίκες απασχολούνται σε αμειβόμενες θέσεις εκτός οικείας, και ότι είναι κοινωνικά αποδεκτό το ότι γυναίκες εκτελούν πολιτικά καθήκοντα. Ταυτόχρονα, οι δυνατότητες των γυναικών να αναπτύσσουν δράσεις στο δημόσιο τομέα έχουν, κατά κάποιον τρόπο, διευρυνθεί, μεταξύ άλλων και χάρη στη δημιουργία περισσότερων δυνατοτήτων υποδοχής των παιδιών. Οι εξελίξεις αυτές έχουν αναμφίβολα συμβάλει στην αύξηση του μεριδίου των γυναικών που ασκούν πολιτικά καθήκοντα κατά τα τελευταία έτη. Εντούτοις, η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε πολιτικές θέσεις υστερεί κατά πολύ, σε σχέση με το τί θα ήταν δυνατόν.

28. Εξηγήσεις για τις μεγάλες διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ως προς τη συμμετοχή σε θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις θα πρέπει, κατά συνέπεια, να αναζητηθούν και στο γεγονός ότι στις θέσεις αυτές πρόκειται για εξουσία. Ένα χαρακτηριστικό της εξουσίας είναι το ότι εκείνος που την έχει δεν την εικχωρεί ούτε γρήγορα, ούτε εθελοντικά. Επιπλέον, «όποιος καθορίζει τους κανόνες του παιχνιδιού, αποφασίζει και για το ποιος θα παίξει». Εκεί που, κατά κανόνα, επικρατούν οι άνδρες, εκείνοι καθορίζουν ποιοι θα έχουν πρόσβαση στις θέσεις. Δεν αναμένεται λοιπόν ότι η ομάδα αυτή θα παραχωρήσει απλώς την εξουσία της αυτή. Εάν δεν τροποποιηθεί η πολιτική, δεν αναμέ-

νεται βαραχυπρόθεσμα η ισορροπημένη εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών σε δημόσιες θέσεις.

Μέτρα

29. Τώρα που έχει αποδειχθεί ότι η συμμετοχή των γυναικών στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν στους πολίτες είναι τόσο περιορισμένη, και ότι, επιπλέον, σχεδόν δεν αυξάνεται, είναι απαραίτητο να διατυπωθούν συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία κατά την επόμενη πενταετία θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ισορροπία μεταξύ γυναικών και ανδρών στις θέσεις όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις.

30. Τα ατομικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν γυναίκες για την πρόσβαση σε θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις παρατηρούνται σε όλα τα κράτη μέλη, έστω σε διαφορετικό βαθμό. Κατά συνέπεια, οι προσπάθειες στον τομέα της ισότητας ευκαιριών, όπως διατυπώνονται στο Τρίτο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης, θα πρέπει να συνεχισθούν με την ίδια ένταση. Η επιτυχία της ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας, η βελτίωση της κοινωνικής θέσης των γυναικών στην αγορά εργασίας και η βελτίωση της κοινωνικής θέσης των γυναικών (δύο από τους κυριότερους στόχους του προγράμματος δράσης) έχουν άμεσα και έμμεσα θετικές συνέπειες για την επίτευξη του στόχου να αυξηθεί το μερίδιο των γυναικών στις θέσεις όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις που αφορούν στους πολίτες. Πράγματι, συχνά πρόκειται για θέσεις για τις οποίες απαιτείται κάποια ορισμένη εκπαίδευση και επαγγελματική πείρα.

31. Θεσμικά εμπόδια συναντώνται επίσης σε όλα τα κράτη μέλη, έστω και εάν η μορφή και το περιεχόμενό τους εξαρτώνται από τον τρόπο κατά τον οποίο η πρόσληψη και η επιλογή για θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις προσλαμβάνουν συγκεκριμένη μορφή σε μια χώρα. Τα κράτη μέλη διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το εκλογικό σύστημα και τους κανόνες που διέπουν την πρόσβαση σε άλλες πολιτικές θέσεις, καθώς και την επιλογή εντός των πολιτικών κομμάτων. Εντούτοις, βάσει της προαναφερθείσας σφαιρικής ανάλυσης, είναι δυνατό να διατυπωθούν ορισμένοι γενικοί κανόνες.

32. Μια από τις συνέπειες εξελίξεων, όπως είναι η εξασθένιση των σχέσεων μεταξύ οργανώσεων που ακολουθούν την ίδια φιλοσοφία και η

μείωση της σημασίας που έχουν παραδοσιακές οργανώσεις και σύνδεσμοι, είναι ότι οι πολίτες ενδιαφέρονται όλο και λιγότερο για την κομματική πολιτική και ότι, κατά κάποιο τρόπο μάλιστα, την περιφρονούν. Μια έκφραση της τάσης αυτής είναι το ποσοστό αποχής από τις εκλογές, που είναι άνω του 50%. Σε διάφορες χώρες εξετάζονται τροποποιήσεις του συνταγματικού δικαίου, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών σε υποθέσεις (κομματικής) πολιτικής. Τα κράτη μέλη καλούνται, κατά τη λήψη των αποφάσεών τους, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις ενδεχόμενες συνέπειες αυτών των συνταγματικών τροποποιήσεων για τη συμμετοχή των γυναικών. Παραδείγματος χάρη, η εισαγωγή εκλογικού συστήματος που να βασιζέται στον κανόνα της πλειοψηφίας και η κατανομή σε εκλογικές περιφέρειες θα έχει αρνητικές συνέπειες για τις εκλογικές πιθανότητες των γυναικών.

33. Κατά τη διατύπωση συγκεκριμένων μέτρων θα πρέπει κατ' αρχάς να γίνεται διάκριση μεταξύ θέσεων όπου λαμβάνονται αποφάσεις, για τις οποίες διορίζεται κανείς, και θέσεων στις οποίες εκλέγεται κανείς. Και για τα δύο είδη θέσεων ισχύει ότι τα κριτήρια τα οποία ο/η υποψήφιος/α πρέπει να πληροί θα πρέπει να διευκρινίζονται από τις αρμόδιες για το διορισμό αρχές ή από τα πολιτικά κόμματα. Από έρευνα προέκυψε ότι οι γυναίκες είναι περισσότερο πρόθυμες να υποβάλουν υποψηφιότητα, όταν η πρόσληψη και η επιλογή πραγματοποιούνται μέσω ανοιχτών διαδικασιών και βάσει γνωστών κριτηρίων.

34. Στην περίπτωση των θέσεων στις οποίες διορίζεται κανείς, συνήθως είναι κρατικές αρχές οι οποίες διορίζουν, π.χ. ένας υπουργός ή ένα υπουργείο ή υπουργικό συμβούλιο. Παραδείγματα τέτοιων καθηκόντων είναι η προεδρία περιφερειακών διοικήσεων ή, σε ορισμένες χώρες, η θέση του δημάρχου ή των μελών συμβουλευτικών οργάνων. Για παρόμοιες θέσεις οι αρχές μπορούν να καθορίζουν αριθμητικούς στόχους για το διορισμό γυναικών. Οι αρμόδιες για την επιλογή αρχές θα έχουν την ευθύνη να προτείνουν επαρκή αριθμό γυναικών με τα απαραίτητα προσόντα. Όσον αφορά στη σύσταση συμβουλευτικών οργάνων, μπορεί να θεσπισθεί νόμος (κατά το παράδειγμα της

Δανίας, όπου το 1985 εγκρίθηκε ο «Νόμος περί ισότητας κατά το διορισμό μελών σε δημόσιες επιτροπές», στον οποίο ορίζεται ότι στα συμβουλευτικά όργανα πρέπει να επιδιώκεται όσο το δυνατόν περισσότερο η ισότητα ως προς την εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών). Έκτοτε ο αριθμός γυναικών σε συμβουλευτικά όργανα έχει τριπλασιαστεί. Θα μπορούσε να θεσπισθεί νομοθεσία που να καθορίζει ότι σε νεοσύστατα συμβουλευτικά όργανα πρέπει να τηρηθεί η ισότητα εκπροσώπησης. Όπου πρόκειται για εκπροσώπους, π.χ. των συνδικαλιστι-

κών οργανώσεων ή των οργανώσεων εργοδοτών, οι κοινωνικές ή πολιτικές οργανώσεις μπορούν να προτείνουν υποψηφίους. Η αρμόδια για το διορισμό αρχή μπορεί τότε, λαμβάνοντας υπόψη την ήδη υπάρχουσα σύσταση του γνωμοδοτικού οργάνου, να προβεί στο διορισμό ενός εκ των δύο. Κατ' αυτό τον τρόπο η ευθύνη για την αύξηση των γυναικών ως μελών στα γνωμοδοτικά όργανα δεν επιβαρύνει μόνο τις αρμόδιες για τους διορισμούς αρχές, αλλά και τις αρμόδιες για την πρόσληψη και την επιλογή αρχές.

35. Για την κάλυψη κενών θέσεων από γυναίκες σε οργανισμούς όπου λαμβάνονται αποφάσεις, θα πρέπει να δημιουργηθεί τράπεζα δεδομένων όσον αφορά σε γυναίκες με τα κατάλληλα προσόντα. Οι αρμόδιες για διορισμό και εκπροσώπηση αρχές μπορούν να απευθύνονται σ' αυτή την τράπεζα δεδομένων κατά την αναζήτηση καταλλήλων γυναικών υποψηφίων. Το κράτος θα μπορούσε να παράσχει χρηματική ενίσχυση για τη δημιουργία τράπεζας δεδομένων, αλλά τελικά η τράπεζα αυτή θα πρέπει να είναι αυτόνομη.